СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 262. — Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 9. падолиста, 1923.

VOL. XXXI. — No. 262. — Jersey City, N. J., Friday, November 9, 1923. — THREE CENTS

ПЕРЕГОВОРИ МЕЖИ АМЕРИКАНСЬКИМ ТА ФРАНЦУЗЬКИМ УРЯДОМ ТРЕВАЮТЬ ДАЛІ

ВАШІНГТОН, 7. падолиста. — Жісеран, французький амбасадор у Злучених Державах, вислав нині до французького уряду домагання американського уряду означити докладнійше обмеження, які Франція думає ставити для межинародної економічної конференції.

Американський стейтовий секретар Гюз предложив був се домагання на авдієнції, яку в нього мав Жісеран. Після сьої авдієнції Гюз відбув довшу конференцію з президентом Кулиджом.

Місцеві ґазети мають враження, що ні французький ні американський уряд не уступає зі становища, занятого досі, але що мимо сього є ще надія на відбуття конференції.

СКАНДАЛИ В РОСІЙСЬКІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ

НЮ ЙОРК, 7. падолиста. — Нині сполудня зявився в домі Платона, котрий каже, що він є російським православним епископом в Злучених Державах, православний піп Іван Кедровський, що повернув тиждень тому назад з Росії, та зажадав віддання собі всіх православних парохій, всіх праволсавних попів та всього маєтку на тій основі, що він був іменований патріярхом на Америку так званою советською живучою церквою.

Кедровський зявився в епископськім домі при 97-ій Вулиці з усіми своїми манатками, з женою та дітьми, та зі своїм товаришом, теж советським попом Чечилою. На доказ своєї влади предложив він документи від советської живучої церкви. Слуга Платона відмовився приняти нового епископа та загрозив йому викиненнем з дому на случай, як він не винесеться самий. Коли Кедровський не послухав, слуга покликав находячогося тоді в домі Американця Грейвса, одного з тростісів катедральної церкви Платона, і сей закликав поліцію. Полісмени спитали Кедровського три рази, чи він вибереться спокіно з хати, а коли сей відмовився, полісмени винесли його силою з дому. Кедровський опирався, кричучи: „Мене бють. Я вас пізву в суд. На вас спаде пімста православної церкви." Полісмени, не думаючи богато про пімсту, зложили епископа на вулицю. Його жінка та приятель вийшли за ним спокійно без поліційної помочи.

ДРУГИЙ ЗЕМЛЕТРУС В КАЛІФОРНІЇ ПРОТЯГОМ ТИЖНЯ

КАЛЕКСІКО, Каліфорнія, 7. падолиста. — Коло 4. години сполудня потряс містом землетрус, богато сильнійший від того, що навістив місто послідного понеділка. Потрясення тревали дві мінуті. Перестрашені мешканці стали втікати з домів та бігти на вільнійші площі. Наслідком потрясень збільшилися розколини в домах, що повстали там підчас понеділкових потрясень землі. З людий не потерпів ніхто. В кількох місцях вибух був пожар, але його скоро погашено. — Про подібні потрясення доносять з цілої долини Імпіріел Велі.

НАДГОРОДА ЗА ВИНАЙДЕННЄ ЛІКУ НА ЦУКРОВУ НЕДУГУ

ТОРОНТО, Канада, 7. падолиста. — Др. Дж. Мекліод, професор Торонтонського університету, котрий разом з д-ром Бентинґом дістав сьогорічну надгороду Нобля на поли медицини, за відкриття ліку на цукрову хоробу (діябетес), званого відкривцями інсуліною, оголосив нині, що свою пайку надгороди, яка виносить 20,000 долярів, він розділить межи себе та свого товариша д-ра Колипа, професора Албертського університету, котрий помагав йому при винаході. Знова др. Бентинґ оголосив недавно, що він віддасть половину своєї надгороди д-рови Брестови.

ЩЕ ОДНА ПРОГРАНА ВОЛТОНА

ОКЛАГОМА СИТІ, 7. падолиста. — Федеральний суд відкинув прозьбу ґубернатора Волтона, котрий просив, щоби суд заборонив судити його його особистим ворогам. Суд признав себе невластивим в сій справі (себто сказав, що не має права вмішуватися в справу).

КУ-КЛАКС-КЛЕН ХВАЛИТЬСЯ ВИБОРЧОЮ ПОБІДОЮ

КОЛАМБАС, Огайо, 7. падолиста. — Ку-Клакс-Клен стейту Огайо приписує своему впливови вибір міських урядників по всіх майже містах сього стейту. Кленсмени кажуть, що вони мають 700,000 членів в Огайо та що вони незадовго будуть домінувати над цілим стейтом. Клен хвалиться теж великими доспіхами при виборах в південній части стейту Ню Джерзі.

Противники Клена вказують на побіду демократів при виборах в Питсбурґу, Па., як на доказ, що поперте Клена може дуже сильно пошкодити партії.

ЖИДІВСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК КРИТИКУЄ ОСТРО АМЕРИКАНЦІВ

НЮ ЙОРК, 7. падолиста. — Жидівський письменник Ізраел Зенґвил, що приїхав сюди з Анґлії на сіоністичні конференції, виголосив тут перед Національним Клюбом Штуки відчит про Америку.

Відчит був їдкою критикою Американців, котрим Зенґвил закидав: боязливість, яку вони проявили в утечі з Европи перед полагодженнем европейського замішання; брак почуття справедливости, яке обявилося, коли вони злінчували безневинно джорджійського Жида Льва Френка та не постаралися відтак зазначити свою вину; брак почуття чести та гідности, коли вони питаються боксера, за котрим кандидатом на суддю їм голосувати; облуду, з якою вони допускають до Америки 4,000 іміґрантів понад квоту буцімто з гуманітарних зглядів, а на ділі тому, бо їх привезли американські кораблі; і таке инче.

Свій відчит закінчив Зенґвил тим, що назвав Американців найліпше напів образованим народом світа. Його виступ викликав поважне обурення серед присутних Американців.

В СПРАВІ ПРОТЕСТУ ПРОТИ ВИТАННЯ ГАЛЕРА.

БОСТОН, 6. падолиста. — Міський мейор Керлі назначив перешукання в справі протестів Українців та Жидів проти офіціяльного приняття польського ґенерала Галера містом. Має воно відбутися дня 8. падолиста, о годині 2. пополудни.

Українські товариства в Бостоні вибрали делеґацію на се переслуханнє, а то: о. Осипа Пелеховича від католицької парохії в Бостоні; панну Нілю Пелеховичівну від українського жіноцтва; о. Климовича від православної церкви; Миколу Давискіґу, жовніра американської армії, від Запорожської Січи; Степана Заборського від Бостонських Українців; Шкварка та Демкова від других організацій. Дра. Честера вибрано дорадником Українців.

На переслуханню будуть виступати Українці, Жиди та Поляки.

СТРАТИЛА ЗІР ПЛАЧУЧИ ЗА МУЖОМ.

До стейтового суду в нюйорській дільниці Бронксі внесла позов о розвід пані Б. Роджерз, 23-літна женщина, подаючи, за причину подружу невірність. Коли суддя визначив уступне переслуханнє, позовничка звилася в суді в товаристві доглядачки, яка її привела до салі та виводила. Вона мала на очах чорні окуляри, і казала судді, що від плачу по своїм мужі стратила зір.

ЯПОНСЬКА КАТАСТРОФА

Вкінці щойно тепер є точні результати японського землетруса. Льондонський журнал "Нейчер" подає звідовмлення доктора Накамура, згідно з котрим було 165.700 жертв а саме: 110.000 у Токіо, 30 тисяч у Йокогамі, 10 тис. у Камамура, 10 тисяч на півострові Умійса, 5 тис. Бозо і 700 у Одовара й Атаіна. В Токіо 93% будинків завалених і спалених, у Йокогамі остало лише 150 домів із 11.800. Пожежа знищила велику часть цісарського університету з бібліотекою, що числила 700.000 томів.

ДО СУДУ ЧЕРЕЗ МУЗИКУ.

Перед міським судом в Морисонії під Ню Йорком ставали швець та кравець, посварившися за музику. Кравець Єсіян любить грати в своїй робітні. Швець Кеґайян каже, що то не музика, а "проклятий дурний галас", та що він псує йому бизнес, бо на се грання збирається перед кравецьким склепом товпа хлопців, яка заступає вхід до шевської крамниці. Се псуття бизнесу так улютило оногді Кесайяна, що він кинувся з олованим дручком на кравця. Кравець каже, що швець побив його сим дручком по голові, але свідки не могли сього потвердити, бо підчас бійки погасли в склепі світла і ніхто не бачив, що сталося в пітьмі.

Суддя розсудив справу так, що приказав шевцеви йти на прохів як його сусід грає на скрипці, а кравцеви казав грати хоч так, щоби другого чоловіка не доводити до гніву.

АМЕРИКАНСЬКІ ФАРМЕРИ НЕВДОВОЛЕНІ ЗІ ЗРОСТАЮЧИХ ТЯГАРІВ.

На виставі овочів в Ню Йорку виступав секретар (міністер) рільництва Волес та заявив в своїй промові, що американські фармері оґірчені на зріст економічних тягарів.

ЗВІДКИ МАСЛО МАЄ РИБЯЧУ ЗАДУХУ.

Молочарський департамент Рільничого Університету в Ню Йорку відкрив, чому масло заносить деколи рибою, хоча воно ніколо коло риби не лежало. Кажуть хеміки сього університету, що причиною сього явища є хемічне розкладанне (загниванне) деяких складників масла. Значить, заносити рибою може лишень масло, що вже псується.

ТАЄМНИЧИЙ ЖОВТИЙ ДІЯМЕНТ.

У Льондоні продано діямент котрого первісний власник досі незнаний. Є то жовтий діямант, великий менше-більше, як колишній австрійський срібний ринський, а важить 44 карати. На відворотній стороні діяманта вирізаний є мальтанський хрест. Купець Натан, що купив цей діямант перед двома роками, назвав його "Прінсес Мейрі", бо тоді проектовано дати цей діямант як шлюбний дарунок дочці анґлійського короля. Про походження діяманта можна лише догадуватися. Підчас російської революції привезено богато дорогоцінностей з Росії д Анґлії. Не є виключено, що цей діямант походить від котрогось із російських аристократів, або з скарбниці чи таки з особистої власности царя Миколи II. З вирізаного мальтанського хреста можна догадуватися, що діямант походить із богатої скарбниці російських царів. Бувший цар Павло I., син цариці Катерини, котрого вбили 23. марта 1801 року, був протектором і лицаром мальтанського ордена. Не є виключене, що той дорогоцінний камінь був прикрасою мальтанського одягу або капелюха царя.

ПРОДУКЦІЯ ЦУКРУ НА УКРАЇНІ.

На правобережній Україні з 88 істнуючих цукро-варень має функціонувати в надходячій кампанії 45, а на лівобережній лише 21. На цілій Україні під буряки засіяно цього року около 140 тисяч десятин. Числячи по 80 берківців (10 пудів) буряків із десятини і 60 фунтів цукру з берківця, загальна продукція винесла би 12 і пів міліона пудів. Беручи під увагу, що повище обчислення є чисто теоретичне, урядові кола догадуються, що запотребування в р. 1923-4 від 1. жовтня 1923 до 1. жовтня 1924 року в скількости 20 міліонів пудів перевисшить подвійно фактичну краєву продукцію. Тому Росія мусітиме привозити богато цукру з заграниці.

КРОВАВА БОРОТЬБА ЗЕЛІЗНИЧИХ СТРАЙКАРІВ ПРОТИ ВІЙСКА В КРАКОВІ.---В БОЮ ЗГИНУЛО 25 ОСІБ, А 80 ВІДНЕСЛО РАНИ

ВАРШАВА, 7. падолиста. — В Кракові була кровава боротьба між зелізничими стракарями і війском, у якій згинуло 25 осіб, а 80 було ранених.

Польські соціялісти були вже умовилися з правительством, що вони відкличуть зелізничий страйк в заміну за згоду правительства усунути війско із зелізниць. Одначе в Кракові замісць помирення прийшло до формальної битви і небувалого проливу крови.

Неспокої зачались у Кракові у второк, 6. с. м., рано, коли всупереч заборонї зібралась на місті велика товпа народу. Тоді місцева влада вислала проти товпи війско і поліцію, щоб її розігнала. Товпа привитала війско голосними окликами: „Віват Пілсудскі!" Війско приєдналось до товпи і стало по її стороні, оставляючи поліцію на ласку розбішеної зоруженої товпи.

Серед тої ситуації ґенерал Чекель, командант краківської військової залоги, щоб ратувати ситуацію, вислав на місце боротьби шкадрону кавалерії. Але страйкарі виступили проти неї з оружем і зачалась нова борня.

У сій борні згинуло 20 душ, переважно жовнірів. Між убити був і капітан Бохенек, котрий провадив сей відділ кавалерії і двох офіцирів.

Відтак вислано проти воюючих страйкарів другу шкадрону кавалерії, але і їй не вдалось опанувати ситуації. Далі ґенерал Чекель вислав проти робітників тенк з машиновими крісами. Але збунтована товпа відбила від жовнірів тенк та при помочі сього засобу зоруження опанувала більшу частину міста і наказала ґенералови, щоб усунув усі військові частини з міста до касарень і бараків.

Ґенерал Чекель виповнив домагання робітників і місто було в їх руках аж до приїзду війска з Варшави.

На сцену бою вислано відомого „героя" з Вильни ґенерала Желіґовського, щоб заняв місце ґенерала Чекеля в командованню війском. Йому вдалось переконати робітників, щоби зложили оружє і краківська влада сподівається, що до завтра в місті вже настане спокій.

Польська влада каже, що Краків був довший час місцем комуністичної аґітації, яку вели заграничні висланники.

БОМБА У ВАРШАВІ

ВАРШАВА, 7. падолиста. — В тутешній домівці польських соціялістів вибухла нині бомба. Вибух убив одного чоловіка, а одного тяжко поранив. Наслідком вибуху в місті счинився переляк.

ЛЯХИ УБИЛИ РОБІТНИЧОГО ПРОВІДНИКА В БОРИСЛАВІ

ВАРШАВА, 7. падолиста. — В Бориславі, у Східній Галичині, підчас страйкових неспокоїв убито одного із соціялістичних провідників.

ФРАНЦІЯ БОЇТЬСЯ АНҐЛІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

ПАРИЖ, 7. падолиста. — Французьке правительство боїться відступити від своїх застережень у справі заповідженої нової конференції, бо, як кажуть французькі урядовці Анґлія стремить до опановання Европи, а до сього вжила би власне свого успіху на сій конференції.

НІМЕЧЧИНА ОБУРЕНА ДОМАГАННЄМ ФРАНЦІЇ ПРО КОНТРОЛЮ НАД ЇЇ ВІЙСКОВИМИ СИЛАМИ

БЕРЛІН, 7. падолиста. — Домагання французького премієра Пуанкаре, щоб Німеччина дозволила аліянтам вислати свою нову військову комісію для контролі над німецькими військовими силами викликало велике обурення серед усіх верств німецького народу.

Німці кажуть, що така аліянтська комісія не могла би тепер бути певна життя в Німеччині.

КОШТОМ РОБІТНИКІВ

ЕССЕН, Німеччина, 7. падолиста. — Німецькі промисловці в Рурщині заявили французькій окупаційній владі, що вони згодяться платити Франції „воєнне відшкодовання", якщо робітники згодяться працювати 10 годин денно.

Покищо робітники сеї умови не приняли, а оставили її до вирішення юніям.

НІМЕЦЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВИСЛАЛО ПРОТЕСТ ДО ФРАНЦІЇ ПРОТИ „РЕНСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ"

ПАРИЖ, 7. падолиста. — Французьке правительство одержало протест від німецького правительства проти підпирання Францією руху ренських сепаратистів.

ДВА МІЛІОНИ ПОЛЬСЬКИХ МАРОК ЗА ДОЛЯРА

ВАРШАВА, 7. падолиста. — Нині у вимінї плачено тут по два міліони польських марок за одного американського доляра. Приватно плачено далеко висше, навіть по 3 іпо 4 міліони польських паперових марок за одного доляра.

ТУРЕЦЬКИЙ АМБАСАДОР ДО ВАШІНҐТОНУ

ЦАРГОРОД, 5. падолиста. — Турецьке правительство хоче вислати яко першого амбасадора турецької републики д-ра Аднана Бея, одного з провідників турецьких націоналістів.

Він має двох синів в Іллинойському університеті в Злучених Державах.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДЛЯ НАРОДА Й ЧЕРЕЗ НАРІД.

—о—

Один громадянин з Шикаго, що добре дбає за розвій Українського Народного Союза, пише нам, що серед українського народа в тім місті вештається кількох аґентів асекураційних орґанізацій, аґітуючи просто проти Українського Народного Союза.

Факт, що серед тих аґентів є загорілі Поляки та Москалі, дозволяє нам додумуватися, що сі аґенти роблять не те, що їм кажуть їх хлібодавці, але роблять на свою волю без відома тих, що їх наймають, просто з ненависти до українського народа та до українських орґанізацій.

Видно се також з їх арґументів. Ніяка асекураційна компанія не пустилабся на таке, щоби казати своїм аґентам говорити, що хто асекурується в асекураційнім підприємстві, той стає співвластителем такого підприємства. Неможливе се просто, тому, що й найгірша асекураційна компанія ще має на стільки розуму, щоби не звертати уваги власне на свою недостачу, власне на те, на чому вона храмає, в чому її побиває запомогова орґанізація.

Власне в асекураційнім підприємстві члени не мають таких прав, які мають члени в запомоговій орґанізації. Хто обезпечується в асекураційнім підприємстві, той не має ніякого впливу на заряд підприємства. Він звичайно не знає ані одного директора сього підприємства. Він не установляє законів, якими підприємство правиться. Він не принимає членів, се роблять аґенти. Він не користає зі зисків. Він не має нічого спільного з цілим веденнєм справи кромі вкладок та посмертного. Не даром-же він навіть не зветься членом підприємства.

Інакше в запомоговій орґанізації. Тут члени є справді співвластителями цілої орґанізації. Вони приймають нових членів, значить рішають про її склад. Вони ухвалюють закони, значить, постановляють, як вона має правитися. Вони вибирають урядників, значить, почерез них по своїй волі виконують ухвалені собою закони. Вони й діляться зисками підприємства, які йдуть на запомоги для бідних та калік. Лишень запомогова орґанізація може назватися справді власностю членів, справді народною.

НОВА НІМЕЦЬКА АРМІЯ?

Аліянти присудили своїм версайським „миром", що 60,-000,000 Німеччина серед мілітарних держав Европи не може мати більше як 100,000 війска. Аби Німеччина сього „наказу" не переступила, аліянти вислали туди свою „військову комісію", що пантрувала сеї справи.

Але міжтим перша аліянтка Франція зломила „мир", бо напала війском на німецьку Рурщину і тоді тій „військовій комісії" так горячо стало в Німеччині, що вона відтам забралась.

По нападі Франції Німеччина перестала аліянтам платити „военні відшкодовання" і також увільнилась від їх непрошеної опіки.

Прийшла в Німеччині боротьба за нападену Рурщину. Перейшла туча і повінь паперових біліонів і тріліонів. Прийшло безробітте, голоднеча. Наспіла і домашня війна, чи радше загроза домашньої війни на велику скалю. Оружаться монархісти, націоналісти, фашісти, а з другого боку републиканці, комуністи і т. д. Виступають сепаратисти (відокремленці) в Ренщині і в Баварії.

Всі ті ґрупи творять свої зоружені і вправні армії. Одні з них готові битись за приверненне німецької монархії; другі за удержанне републики; інші за комуністичний переворот. Значить, одні Німці готові воювати проти других. Словом готовиться домашня, громадянська війна.

В такому разі найстрашнійшими ті чорні хмари, що зібрались на німецькому овиді, виглядали-б для Німеччини, але на диво чи не диво їх налякалась найбільше Франція, та чарівниця, що ті хмари над Німеччину накликала.

Старий Раймонд Пуанкаре під псевдонімом „конференція амбасадорів" (відома стара грішниця) пише до німецького правительства ультимат проти збирання оружних сил в Німеччині. Ще недавно казав, що не дбає, що станеться в Німеччині; нехай, мовляв, бються і поріжуться, а тепер нагло зажурився оружними силами спорючих німецьких таборів.

Чим сю наглу зміну фронту пояснити? Пояснити можна тим, що він боїться, що Німці не будуть битись між собою, а лише збирати-муть щораз більшу армію і будуть готові змірятися з Францією.

Франція готовиться царити в Европі. На се має велику армію свою і доволі значну анархічної Польщі. Але се так довго має якесь значінне, як довго голодна Німеччина розоружена, але як вона зоружиться, а анархічну Польщу залле большевицька Росія своєю „червоною армією", тоді требаб було Франції зачинати непопулярну заборчу війну проти зорудженої голодної Німеччини.

В Німців був би дух і завзятте до бою, але у Французів не було би духа ні охоти до завойовування голодного німецького населення. Ані не мали-б вони симпатій у такій війні.

Такої війни Пуанкаре видно боїться і робить заходи для спинення зброєнь в Німеччині.

Але не його в сьому сила. Події ідуть тепер в Европі понад голови дипльоматів і з чорних хмар може повстати буря, якої ще нині ніхто не сподівається.

МОСКОВСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ І УКРАЇНА.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

—о—

Єсть такий народний анекдот.

Попросився Москаль на ніч до нашого чоловіка. Дядько ласкаво приняв подорожнього, нагодував вечерею й спати його поклав. А Москаль, лягаючи, повісив на одвірку свої рукавиці. Вранці, ще як гість спав, дядько пішво поратись по хазяйству, а впоравшись, увійшов у хату снідати. Москаль прокинувся й питає:

— Чаво тебе?

— Як чого? — здивувався дядько.

— Я тебя спрашіваю, как ти смел зайті сюда?

— А кого мені питати? Зайшов у свою хату снідати та й уже.

— Какая такая твоя хата? А то што вісіт?

— Рукавиці.

— Чиї?

— Твої.

— Мої? Ну, то і хата, значіт, моя.

Довелося дядькові братися за ломаку, щоб витурити нахабного гостя.

Сей красномовний анекдот завше приходить мені на думку, коли я читаю про сучасне відношення московської еміґрації до України і до т. з. лімітрофів, дрібніших держав, що підчас революції встигли відокремитись од Московщини. Надзвичайно цікаве теє відношення й настрої! І не тільки в монархістичній частині московського громадянства, а навіть у демократичній: від чорносотенного „Нового Времени" й до соціялістичних „Революціонной России" (орган московськи ес-ерів) і „Социалистическаго Вѣстника" (орган с.-демократів меншевиків). Я сказав би навіть, що стара ідея „єдіной і неделімой" у сих останніх навіть не змодернізувалася, як у перших, а лишилася у всій своїй первістній чорносотенній красі, бо коли всі оті Николаї Николаєвичи, Кирили Владимировичи та инші претенденти на всеросійський престол, мріючи на ріжних своїх „совещаніях" про єдиний фронт супроти большевиків, вважають за єдиний засіб обдурити „инородцевъ" — обіцянку повного „самоопределенія", то товариші соціялісти навіть про се не говорять. Вони просто мислять: була до червоного жовтня „Великая Россія", потім прийшли большевики і „расчленілі" єдину неділиму, а далі прийдуть вони, московські соціялісти, і все повернуть на старе місце, бо Україну вигадав Петлюра з Махном, Грузію — Чхеідзе з Жорданієм і т. д., що-ж до народу тих частин колишньої Росії, то він і спить, та снить про єдину неділиму, тільки, звичайно, на чолі з ними, соціялістами. На їх думку, трьохсотлітня московська рукавиця й досі висить на одвірку кождої нової держави, і треба тільки, щоб вони прийшли, як усе буде їхнє по праву тієї рукавиці. Ідея сієї рукавиці червоною ниткою проходить і заражає всі статті, міркування, замітки московської еміґщантської преси без ріжниці політичних напрямків. Національне життя кождої окремої державної одиниці, що одірвалась по праву революції від довічного гнобителя, для еміґрантських публіцистів тільки зміст на демонстрація перед ними, „рускими людьми". Ось як, напр., пише один з них про Латвію, через котру йому довелося їхати з Москви за кордон:

„Ми з жінкою виходимо на перон: довкола латвійська мова, скрізь латвійські і подекуди німецькі написи. Насильщик, що підхопив наші річи, розпитує про Москву, ніби про якийсь Пекин. Кельнер у буфеті тільки з другого слова розмовляє „по русскя", хоч образу-ж бачить, що ми з Москви. У склепах подекуди, немов у якімсь Берліні, ґречні написи: „Здѣсь говорятъ по русски".

Здавалось би, що тут дивного? Чужа територія, чужий цілком народ, тому й лад і звичаї чужі. Ні, зарозумілому москалеві досі ввижається його кляcична рукавиця на латвійських одвірках, і він певний, що все те діється йому на злість.

„Всюди в атмосфері, в манері поводіння (в якихось невловимих рисках побуту) демонстративно підкреслене вчуття своєї новонародженої самостійности і бажання самобутности".

І Москаль не витримує і признається, що все те йому вельми не до смаку: де-ж так! він звик, щоб „окраїни" від „Шалтая до Балтая", як співається в дурній московській пісні, жили й робили так, як наказує його „ліва нога", а тут маєш, — Латвійці живуть, як сами хотять!

„В дійсности, — признається Москаль, — все ніби як слід: „культурне самоозначення національних меншостей", здійснення заповітної тези всієї російської демократії, як ліберальної, так і соціялістичної, а мене все осе „самозначення" і ображає і злостить".

Так зражає свої почування на сторінках поважного журналу („Совр. Записки", кн. XV/II., 1923 р.) один з талановитих молодих московських учених і публіцистів, Ф. Степун. Він не може навіть уявити щастя народів поза єдиною неділимою, він не вірить що може бути таке щастя поза московською тюрмою.

„Коли-б ми всі — каже він далі, — не тамували в собі природного патріотизму і не кричали-б у ті дні „без анексій і контрибуцій", „за самовизначення народів", то сі народи давно були-б справді вільні в надрах єдиної Росії…"

Правду кажучи, чогось більш одвертого, цінічного, злобного, ніж сі міркування модерного московського вченого в поважнім соціялістичнім органі, мені не траплялося досі читати навіть у чорносотенних шматах. Там дурноверхість, примітив, улиця. „Бий мазепинців!" та й годі. А тут ні, — тут ви маєте повну свідомість потреби для всіх народів „подлинной свободи", як здійснення давнього конечного гасла всієї демократії, і в той самий час — в надрах єдиної Росії. Яка-ж після сього ціна тій московській демократії і її гаслам! І хто ще з благодушних наших Українців, після такого міркування, не перестане вірити в те, що співжиття з Москалем на основах повної свободи не є утопією Хто тепер скаже, що відоме спостереження якогось чужинця—„пошкреби Москаля, то побачиш Татарина" — не має рації? Хіба не можна сей афоризм перефразувати, після міркувань п. Ф. Степуна, так: пошкреби московського соціяліста, то побачиш чорносотенця? Адже до всіх його міркувань бракує тільки висновку: „бий Латвійців!"

Правда, все се не таємниця, і пишучи сі рядки, я не хочу відкривати Америку. Хіба можуть Українці забути славні кличі московських соціялістів у початку революції (1917): „Руки прочь!" або „А в Наримку не хоть!" Але мені хотілося звернути увагу на те явище, котре виросло, перечулося, зміцніло в лавах московської ліберальної і соціялістичної демократії на еміґрації. Се явище — безпардонний шовінізм дореволюційних часів, що синтезувався в людожерній формулі „Великая Россія". Коли хто гадає, що в сю формулу інтеліґентний Москаль після революції вкладає поняття майбутнього великого політично-економічного і культурного розвою теперішньої Московщини в її етноґрафічних межах, а не поняття просторове, той гірко помиляється. Московське поняття „великого" може бути тільки в розумінню територіяльнім, а не в такім, як се є на Заході в культурних народів. Ось що пише, напр., один з представників ліберальної демократії, колишній лівий кадет (констит. демократ) А. Ізгоєв у газеті „Руль" (23. IX. 1923): „Не можна відокремлювати „великости просторища" Росії від „моці" її „культури". Відберіть у Росії завойовані Катериною південні степи, Донецький басейн, Бакинську нафту (себто Кавказ. С. Ч.), виходи до моря (натяк на надбалтійські лімітрофи. С. Ч.) — що станеться з міццю російської культури?"

Ви бачите, що, не вважаючи на факт відділення од Московщини прилучених колись у розбійницький спосіб народів, не вважаючи на те, що сталося і що єсть, Москаль і знов мислить свою „Великую Россію" не инакше, як у старих, дореволюційних межах, і не є виключеним, що завтра або позавтрьому відомий П. Мілюков почне базікати знову про те, що чорноморські протоки (Босфор, Дарданелі) повинні належати Росії, бо сього, мовляв, вимагає питання про міць „руcской культури". Народи? нові держави?... Вигадка! В Росії повинен бути один народ, одна державність, решта — вигадка російських ворогів. Ось, напр., ніби незнанна на перший погляд, але надзвичайно характеристична для московського розуміння чужих народностей, замітка з „Руля" (13. VI. 1923):

„Біженці із Совітської Росії повідомляють про те, що на півдні Росії збільшується повстанський рух. Склад загонів виключно селянський. Ніякого певного політичного характеру повстанство не має. Спроби Українців і ес-ерів стати на чолі руху не мали успіху".

Тут все характеристичне для московського бажання розуміти дійсність — і „югъ Россіи", і селянство, і спроби Українців стати в самих себе на чолі (бо які-ж селяне на „півдні Росії", як не українські!). Ні, московський демократ хоче мислити з Україною щось окреме від народу (бунтівники супроти Москалів, зрадники), а селян на півдні — як щось окреме від Українців, себто — „русскіе „крестьяне". І се після того, як ті самі селяне півдня Росії ще в 1917 році на своїм всеукраїнськім зїзді заманіфестували урочисто відокремлення Української Держави від Московщини, як у 1918 р. викинули гетьмана з його московськими помісіпаками, як у 1919 р. потовкли Денікіна з його білогвардійцями за поворот московського ладу, в 1920 били Врангеля за те саме і, починаючи з 1918 р., ввесь час повстають проти московської окупації большевиків. „Українізація", котру запроваджують тепер большевики в своїх установах для того, щоб можна було „вести село за собою", ще раз показує, оскільки „русскимъ" почуває себе селянин „на півдні Росії".

Все се не докази для московської еміґрації, бо... вона не хоче, щоб так було, бо на вигнанню вона випестила в собі той самий ідеал „Великої Росії", яким пишалася до революції. Роки революції, все те, що сталося, особливо на Україні, для московського еміґранта тільки бунт окремих осіб, тільки зрада їх супроти „Великої Росії", а народи... еміґрант не може ні на хвильку припустити, щоб народ не любив своїх ланцюгів, і тому досі ще зубоскалить над українською державністю й її „самозванними" нібито представниками.

„Станиця в минулому знала і ліпші часи, — пише, напр., про ліквідацію берлінської станиці для еміґрантів якийсь С. Я. („Дни", ч. 275-те, 1923). — Перш, ніж перейти до „Общества помощи русским гражданам", вона належала українському „Червоному Хрестові". Уряджено її в ті часи, коли з падінням Скоропадського і Петлюри „Вікраїнська Держава" евакуйована була за кордон, і в Берліні треба було спорудити захист для тих українських „старшин і козаків", що приїздили сюди. Тоді ще були диваки, що міняли карбованці і гривні на марки — і Українці мали змогу не тільки удержувати станицю, але й давати її мешканцям „грошову допомогу" і „шматок сала" (все „смішне" автор наводить конче в оригінальній мові і в лапках — се-ж так комічно! С. Ч.); тоді в Берлін з германських лягерів сунуло не мало тамбовців і навіть москвичів, що ховали в холяви свої російські документи і домагалися українського пасу та сполученого з ним права на „допомогу", на шматок сала і проживання в станиці. Але сі щасливі часи тяглись не довго…"

Яка чудова характеристика московської вдачи, і тим вартніша, що зроблена Москалем. Бідолашний, засліплений шовіністичною зненавистю, С. Я. навіть не підозріває, яку медвежу послугу робить своїм землякам, регочучи з „Вікраїнської держави", перекривляючи мову, а головне — ставлячись із співчуттям до своїх злодійкуватих тамбовців і москвичів, котрі так мудро одурили „хохла". І що найдивнійше, то се те, що сю непристойність друкує московський соціялістичний орган, навіть не підозріваючи всієї її мерзотности, а навпаки — солідаризуючись з нею, бо-ж зрештою можна було редакторові виправити блазенські випади супроти Українців у сій замітці або хоч переробити занадто одвертий цінізм у характеристиці своїх земляків. Ні, замітку видруковано у всій її первістній красі і тим ніби підкреслено, що все, написане проти Українців, є добре. Кажіть після сього, що не прав був спочатку московський, а потім український професор Академії Наук, п. Старков, Італієць з походження, коли говорив: „Мої колеги у Києві, московські професори, картали мене за те, що я перейшов до Українців, знаючи що то самостійники, себто зрадники свого брата, Москаля. На се я відповів їм: „Бо я їх добре й глибоко розумію. Як я можу жити в одній хаті з братом, коли він супроти мене розбійник! Мимохіть зробишся самостійником".

З усього вище наведеного читач бачить, оскільки московська еміґрація забула свої, як вона сама зве, „заповітні тези", оскільки озлобилась супроти всіх, над ким досі панувала, і стужилася за великою неділимою тюрмою народів; читач бачить, як глибоко до одвертого цінізму вона ненавидить усіх, хто не поділяє її випещених на чужині змагань і ідеалів. І мені хотілося звернути увагу нашого соборного громадянства, а особливо тієї його частини, котра уявляє будучність української державности у співжиттю з московською, — звернути належну увагу на се грізне (так, грізне!) „мементо" для нас і тим примусити хоч трохи зупинитися над сим явищем, не легковажити його, а уважно поміркувати над ним. Москалі що до своїх колишніх рабів, як бачимо, солідарні, як один, і величезним, непростимим гріхом було-б у сей час не замислитись над такою майбутньою погрозою, не сконсолідувати національних відпорних сил наших без ріжниці політичних партій і всяких инших угруповань. Не з самих українських ес-ерів, чи ес-деків, чи монархістів складатиметься майбутня Українська Держава, тому й обєднання національних сил не треба мислити, як „національно-демократичний фронт" тих, хто визнає радянський устрій держави („Н. Україна", кн. I), а як фронт усіх Українців супроти московських змагань, котрі встануть у ввесь свій зріст, як тільки впаде большевизм. Злегковажити се обєднання тепер — се значить підписати самим собі заздалегідь смертний вирок.

Наші політики всю свою увагу досі звертають на большевиків, Але большевицька пісня в Московщині й на Україні вже одспівана: кінець їх — се тільки питання ближчого чи дальшого часу; гірше того, що зроблено ними, вони вже не всилі зробити. Отже всю увагу нашу треба звернути на ті настрої й змагання, що оланували московську еміґрацію в даний момент, перед загином большевиків, на ту глибоку жадобу старої тюрми народів або, як Москалі кажуть, Великої Росії. Майбутнє темне і загрожує страшними несподіванками. Чи-ж ми будемо таким небезпечними й тепер, після всього, що сталося, і знов дамо застати себе непідготованими? Чи й досі ми не позбулися того благодушного відношення до Москаля, котре вже не раз губило нашу національну справу? То вчімося хоч із старого, віковото інстинкту нашого селянина, котрий з правіку глибоко, до дна збагнув московську душу і гумористично виявив своє до неї відношення у відомім жарті:

— Тату! лізе чорт у хату!

— Чорт? Нехай, — аби не Москаль!

Отже готуймось раз назавше стати господарями на своїй землі й навіки вже викинути з власної хати тую клясичну московську рукавицю.

С. Черкасенко.

ДОПИСИ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Віче і збірка на сироти.

Тов. „Просвіта" в Ню Йорку дня 8/9, 1923, на місячних зборах порушило справу сиріт в старім краю. По короткій дискусії ухвалено скликати віче в тій справі.

Віче було скликане на день 23/9, 1923. Предсідатель віча, д. П. Петрів, заявив зібраним, що віче скликане не в справі політичній, а в справі матеріяльної помочи укр. сиротам в старім краю і представив листи на доказ, як бівують сироти в Східній Галичині. Листи були писані до Тов. Просвіти Сестрами Василіянками зі Львова. На бесідника покликано д-ра Л. Цеглинського. Він представив зібраним що справа з сиротанцями мається дуже зле, бо на 30,000 тисяч сиріт в Галичині тільки якась частина має захист, а решта тиняєся попід плоти і бідує гірко або іде в польські захоронки і там виростає на польських яничарів, як колись за Турків. Добре би було, щоби Українців в Америці зберали гроші і будували сиротинці і їх утримували і виховували на борців для України

По рефераті д-ра Л. Цеглинського предс. П. Петрів просив, щоби присутні допомогли сиротам своїми лептами. Збірка принесла $91.75.

Жертвували, як слідує: о. Н. Підгорецький і П. Бурждиган по $5.00; П. Мороз, К. Добрянський і п-на С. Швець по $2.00; Ів. Ганц $1.50; по долярови жертвували: Ів. Мазурак, Ів. Добрянський, Ф. Ґураль, Д. Медвідь, А. Базар (5-літна дівчина), Ів. Марусевич, Ів. Федун, Ів. Габа, Ів. Семан, К. Шпак, Й. Подложевич, П. Петрів, Ю. Кафтан, Г. Боєчко, В. Головінський, Ф. Ґрудзіца, П. Гладрій, Т. Дубас, П. Шмир, П. Чорній, Т. Стефанів, Г. Паламар, Ю. Ковальчук, А. Ткач, А. Галатин, Е. Мальчук, П. Задорецький, Д. Попадюк, Р. Теливяк, В. Антошків, Ст. Дембицький, Гр. Хлистун, Ст. Першин, О. Вішук, Ф. М., Гр. Бербець, В. Богулевич, Ів. Вишинський, І. Притка, І. Берків, І. Кубзістий, І. Тимців, М. Ганьошин, М. Паньчак, М. Добрянський, І. Маланчук, І. Тураш, І. Редчук, М. Гузар, І. Жовнір, М. Галушка, М. Максимович, М. Яцишин; по 50 ц. слідуючі: М. Черковський, І. Кур, В. Босій, І. Мартинець, С. Наконечний, Н. Н., А. Дубас, Ів. Звіржанський, П. Вариниця, Д. Левицький, Н. Тимців, І. Дусановський, Г. Андрухів, С. Залужний, П. Космій, П. Лещух, А. Чухрій, І. Брилінський, Д. Левгович, І. Кухта і П. Мартинюк. Дрібними датками $14.75.

На зборах Тов. „Просвіти" дня 13/10, 1923, порушено сю справу щераз, щоби доповнити збірку до сто долярів. Члени зложили як слідує: др. А. Борак $2.00; по долярови: Т. Витрикуш, Н. Малачівський, І. Гнатяк, Іл. Паликій, С. Чосник, К. Заплатинський, І. Білик і К. Боршовський. Дрібними датками $8.41. Разом зібрано на сироти $114.16; розходу було $14.10; вислано до Львова для сиріт $100.00. Остало в касі Тов. Просвіти 6 центів.

В. Богулевич, секр. віча.

ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ

I. ЗАСІДАННЄ ПРЕЗИДІЇ І ШИРШОЇ УПРАВИ ОБЄДНАННЯ.

Перше чергове засіданне Президії і Ширшої Управи Обєднання Українських Організацій в Америці відбудеться дня 14. листопада (в середу) 1923. о год. 3-тій по пол. вдомі Обєднання під ч. 136 Савт 4. Стріт, Рум 608, Філаделфія, Па., зі слідуючим порядком нарад:

1) **Звіт Управи;**
2) **Внутрішна організація Обєднання;**
3) **Плян організації допомогової акції;**
4) **Біжучі справи.**

З огляду на вагу цих нарад, проситься всіх членів Управи і Радних прибути точно в означений час.

Окремих повідомлень не висилається.

Дня 6. листопада, 1923.

ЗА ПРЕЗИДІЮ ОБЄДНАННЯ:

о. В. Спольтакевич, през. М. Штогрин, рек. секр.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

Боротьба з культурою.

(З львівського „Діла").

Офіціяльна Польська Аґенція Телеґрафічна (Пат) розіслала під датою: Варшава, 15. жовтня, 1923, осьтакий комунікат:

В деяких руських щоденниках, видаваних у Львові, недавно появились комунікати українськгоо університету й української висшої політехнічної школи у Львові про час тривання впису і умови приняття до тих шкіл. З огляду на те, що український університет і українська політехніка у Львові не приноровились до обовязуючих правних вимог, тому, істнують нелеґально, а молодь, що у них студіює, не може рахувати на признанне свідоцтв тих шкіл, ані на почисленне проведеного в них часу студій. Також не будуть признані свідоцтва, одержані заграницею на підставі тих студій.

Читаєте цей офіціяльний комунікат, певно інспірований польським міністром освіти і очам своїм не вірите. Правдою є, що появились були оповістки про вписи на українсські високі школи і про умови вписів, але вони були в цілости сконфісковані прокураторією, — так немов би ті вписи не відносились до культурних установ, але закликали нпр. до кидання бомб. Всежтаки радує нас, що польський міністер освіти поборов прокураторські перепони, щоби тільки довідатись про час і умови вписів на українські високі школи та висловити щодо них свій авторитетний погляд.

Який же є погляд польського міністра освіти? Він стверджує, що ті школи істнують нелеґально, бо „не приноровились до обовязуючих правних вимог"? Дотепер все ясно і льоґічно. Жаль тільки, що ніхто в світі не всилі довідатись, які саме правні вимоги обовязують приватні високі школи і який є спосіб, щоби до них приноровитись? Бо чиж з нашого боку не роблено все можливе, щоби тільки леґальним шляхом дати захист українській культурі, а молоді можність учитись, добувати знання, занятись позитивною працею? Хибаж українські наукові й культурні установи як Наукове Товариство ім. Шевченка, Ставропиґійський Інститут, Товариство наукових викладів ім. Петра Могили, не звертались до всіх можливих властий з метою леґально проводити культурну працю? А відповідь? Відповіді польських властий на всі заходи в тій справі перейшла всі наші сподівання. Не тільки перемінено львівський утраквістичний університет на польський; не тільки замкнуто двері того університету перед українською молодю, але проти молоді, яка нічого не бажала, як лиш спромоги вчитись, вислано поліційних аґентів озброєних поліцаїв з комісарами, переводжено безвпинні арешти; вишукувано в закамарках старих деспотичних, передконституційних австрійських законів відповідно сконструовані і ще відповіднійше інтерпретовані параграфи для боротьби з українськими науковими установами, зі студентами і професорами. Стало ясним, до чого змагає польська влада.

Українське громадянство побачило, що його культурна екзистенція загрожена в повній основі. Не маючи змоги леґально дати спромогу вчитися своїй молоді, українське громадянство було примушене ступити на шлях „нелеґальности". Серед безнастанної докучливости з боку поліції три роки проістнували українські високі школи. Під конець здавалось, що навіть поліція освоілася з їх істнованнєм, тим більше, що наука — хоч в незвичайно важких умовах — проводилася по пляну державних високих шкіл. Молодь всеціло віддалася науці — так, що навіть не можна було посуджувати її в причасности до якихнебудь політичних справ.

І знову під конець минулого шкільного року Кураторія українських високих шкіл постановила улеґалізувати українські високі школи. Вироблено і внесено до затвердження статут Кураторії, вислано петицію до сойму і сенату в справі удержавлення істнуючих високих шкіл. І що-ж сталося Відкинено статут Кураторії; петиція до нинішнього дня не діждалась ніякої відповіди, а одночасно мін. Ґломбінський почав приноровлювати до українського шкільництва взагалі, а до українських високих шкіл способи винищування. Українським професорам середніх шкіл, кождому зосібна, загрожено втратою посади, колиб вони важились викладати в українських високих школах; а українським інституціям, що відступали льокалі на виклади, загрожено розвязаннєм і закриттєм. Одним словом, ужито всіх засобів, щоби тільки знищити українські високі школи; щоби вбити українську культуру; щоби пустити на безпутте українську молодь; щоби українському народови піднести в дарунку культурний Седан.

Отже питаємось мін. освіти Ґломбінського, польський уряд і всіх тих, що несуть відповідальність за його виступи, слова і діла: До яких обовязуючих правних вимог не приноровились український університет та українська політехніка, щоби могли леґально істнувати й розвиватись? Не тратимо надії, що Українська Парляментарна Репрезентація в найблизших днях поставить польському урядови таке саме питанне і буде настоювати на одержанне ясної й позитивної відповіди.

Тактика польських властий в нищенню українських високих шкіл, ав останньому часі особливо тактика міністра освіти йде по лінії постійного залякування і репресій. Отже залякано професорів; залякано інституції; а тепер залякуеться студентів, що їх свідоцтва будуть неважні; що час студій не буде їм почислений.

Найвисший час покінчити з цею тактикою, негідною культурних людий, а особливо керманичів держави. Найвисший час заспокоїти культурні потреби горожан, що сповнюють свої обовязки супроти держави. Найвисший час удержавити українські високі школи і сповнити всі правні вимоги, які обовязують державу супроти горожан. Тоді зникне всяка „нелеґальщина" і польський уряд не буде примушений до таких стидливих комунікатів.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Запорожська Січ, від. 371 повідомляє, що надзвичайний і місячний мітинг відбудеться о годині 6.30 вечер в суботу, 10. падолиста в церковній ґали під ч. 49-51 Бікон ул. На порядку нарад є справи великоважні до полагодження. Кождий член нехай приведе нового члена, бо принимаєсь без вступного. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — І. Тарнавський, пр.; Г. Романків, секр.

МОНЕССЕН, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 338 повідомляє, що звичайний мітинґ відбудеться о годині 12.30 попол. в неділю, 11. падолиста в парохіяльній ґали під ч. 17 Рід Евню. На порядку нарад справозданне делеґата на Конґрес і другі важні справи. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — І. Фаль, пр.; Г. Лазар, секр.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Тов. Українські Січові Стрільці, від. 44. повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться в неділю, 11. падолиста о годині 2. пополудни в гр. православній ґали. Проситься усіх членів прибути і заплатити свою належитість. — Л. Демчик, секр.

БОСТОН, МАСС. Тов. Дружина Кн. Данила, від. 238, повідомляє, що звичайний мітинґ відбудеться о 12. год. вполудне в неділю, 11. падолиста в церковній ґали. Проситься всіх членів явитись на мітинг і вирівнати свої залеглости. Будесь принимати нових членів без вступного до У. Н. Союза. Кождий член повинен привести зі собою одного нового члена, а обовязком кождого члена вписати свої діти до У. М. Союза. — Д. Сілінський, пр.; П. Музика, секр.

НЮ КЕСТЕЛ, ПА. Тов. Івана Франка, від. 74 повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеться в неділю, 11. падолиста точно о годині 1. пополудни. На сім мітингу буде здаватись річні справоздання урядників і вибір уряду на рік 1924. Буде також приниматися нових членів. Тому проситься, щоби на сей мітинґ явився кождий член. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — Н. Куць, предс.; І. Дидно, кас.; А. Ліско, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Сестрицтво Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36, повідомляє всіх своїх члениць, що надзвичайний мітинґ відбудеться в неділю, дня 11. падолиста о годині 2.30 пополудни в ґали церковній. Проситься всіх члениць явитися бо є важні справи до полагодження. Неявившийся челениця заплатить кару 50 цнт., а урядничка 1 дол. — Зофія Ґалушка, предс.; Зофія Гунька, секр.

НАШІ ЗА ГРАНИЦЕЮ

П. Карманський.

ЗА ЧЕСТЬ І ВОЛЮ

(Поезії). Прудентопіль — Парана, 1923. Стор. 98.

Натхненна лірика розпуки і одчаю, якої таким артистом був завше заслуженний поет... Поетичне обличчя П. Карманського знане нам з давних літ, ще з часів львівської „Молодої Музи", і все воно було захмарене глибоким смутком фільософічної меґації сучасного поетові життя, через се у т. з. широкої публики склалась про поета, я сказав-би, вульґарна опінія, як про "цвинтарного" співця, але в людей, що глибоко розуміють поезію й її тайни, талановитий песиміст своїм безпорадно — жахливим смутком викликав відповідні емоції, примушуючи тим найбезоглядніщого оптиміста зупинятися над проблемами сучасности й переконуватись, що не все гаразд у сім найліпшим із світів. Чи то людська душа, чи душа природи, світу, космична душа, — поет підходить до неї не так, як соняшна лірика, беручи від неї для пісні своєї все, що нагадує сонце, й творячи з того проміння ясні гимни буття, — наш поет дивиться в буття глибше й на самім сонці бачить плями, котрі й викликають у нього відповідні рефлекси, що лягають на папері співучим смутком над недосконалістю того буття. Такий ритм чулої душі Карманського, щирий, безпосередній, невідмінний остільки, що поет сливе ніколи не зраджує його іншим ніби заспокоюється, співаючи—"Ой люлі, смутку!" бо не живеш повним життєм, а тільки "Пливеш по морю пітьми."

Так було до великої війни і революції, в котрих безпосередню участь бере батьківщина поета, Галичина. Палка надія на визволення Рідного краю, нарешті визволення його, що тривало так недовго, геройські ловиги галицького українського стрілецтва в боротьбі за визволення України обапола Збруча, Голгофта великої галицької армії, безголів'я й згубна політика українських вождів, — все се розбуджує пристану смутком Музу поета і дає зрозуміти джерело, звідки плинув той постійний сум його над буттям. Невеличкий просвіток у житті рідного народу, намий уже натяк на те викликає нові, бадьорі ноти на кобзі Карманського. Але се так рідко, як рідкі були й є ті просвітки, ті короткі зміни на краще в життї українського народу. Повний високого обурення ячинками проводирів визвольного руху, поет з глибоко-їдким сарказмом, (як у збірці "Ал фреско") надає й ганьбить їх за непрозуміння всієї ваги моменту, за невміння зорієнтуватися в нім і мудро вести провід мас, за їх байдужість і холодність, за неченість і зрадливість — за прикмети, що так ганебно виявили себе у визвольній боротьбі, повалили справу і головне — зневірили маси.

Остання збірка поезій П. Карманського, що лежить отсе перед нас, присвячена "Тим, що своєю цінною кровю змили з Народу Уркаіни ганьбу рабства", себ?то теє джерело, з якого виплавали безкраї смутки поета. "За честь і волю" — се урочистий реквієм над могилами полеглих за волю Рідного Краю се захватна осанна рідним героям, гучна слава визвольному велитневі, страшне прокляття гнобителеві. Глибина зневаженности, докатія, якою перенято лірику сієї збірки, надзвичайна, як надзвичайний її високий патріотизм і безмежна любов до онов закутого варваром вільного українського народу. Путь зневіри розбито, і хоч кат ще святкує свою сумнівну перемогу, але поет, за своїм наподом, уже певний, що рабство не вернеться.

"Ми вольні! — Даром ворота неколи!
Повстали проти наших вічних прав
І даром наші здобутки мотзольні
Варшавський злодій підступом закрав. —
Ми вольні, браття, і ми будем вольні!"

З таких "пісень віри" складається сливе вся нова збірка поезій П. Карманського, і коли подекуди чуємо в ній старі ноти глибокого суму, то звучать вони по-новому, як огневий плач Єремії над руїнами великого Єрусалиму, — плач, що кінчається або непеременною надією в кінцеве свято української ідеї, або бурхливим закликом до нових, уже безмилосердних для ворога, боїв за тую ідею, — ноти, колись такі чужі тужній ліриці нашого поета.

Що до форми нових поезій П. Карманського, т осе все певно ті самі ріжностопні ямби, знайомі нам з попередніх збірок поета. Він очевидно не жадає великої ваги шуканню нових форм, він не шукає їх, а свій огневий патос уміє майстерно влити в улюблені раніщі форми.

Коли що закинув-би я поетові, то се ті кілька поетичних неврівноважених натяків, котрих він допускається в своїх поезіях на адресу свого вчорашнього раба царя". Збірка поезій — се... не комплект чисел "Укр. Прапору", де такі натяки мають своїм завданням упередити безмилосердну в своїх висновках історію й підказати їй, хто винен: в поетичній збірці се звучить... вульгарно, як базарна чутка.

С. Ч.

КІЛЬКА СЛІВ ПРАВДИ

Виїмки з промови посла Тугута на 49. засіданню варшавського сойму, у відповідь на промову премієра Вітоса.

„**Польща стоїть на передодні ктасдрофи.** Здається, що можна би вже свердити, що ми не котимось по узбічю, лише стрім-голов летимо в безодню.

У безконечно довгій балаканині про речі малі, меньші і цілком маленькі, які порушив премієр, ми малощо не дізналися, скільки коштують мітли в президії ради міністрів і вибіленнє стін сойму, лише вмираючі нині з голоду й нужди Польщі там не було.

Катастрофа зближується щораз більше. Її дійсно причиною є упадок моралі ю здичіннє обичаїв, похвалюванне злочинів, орґанізованне партій для оборони собківських інтересів, принимання законів, наскільки вони нам вигідні й ломанне їх, коли вони невигідні. А безпосередною причиною трагічного становища, погана неморальна концепція теперішнього уряду.

З одного боку висловлено (в таємничому договорі теперішних урядових партій) згоду запроєктити земельну реформу, з другого отримано за се милостиню у формі 400,000 моргів, кинених на парцеляції, **які є польжені радше на місяці ніж у Польщі.** До того договору належить також **видача на загибіль всіх меньшостий в Польщі** і не тільки меньшостий, а всього, що є слабше й бідні.

Міністра Сейду хтось за молодих літ переконав, що світ є дикою пустелею, по якій ходять тигри і що добре бути великим тигром і когось зїсти. Але Польща не є таким тигром і мусить шукати інших засобів оборони. Тими засобами є: пошанованнє людини і громадянства, пошанованнє навіть малого народу і малої держави.

Якщо спадок марки буде такий, як досі, то на Новий Рік крус доляра уросте на кільканайцять мілїонів марок, а за фунт хліба будемо платити сотні тисячів. Чи в тих умовинах в дискусію, яку панове хотіли би втримати у версайському тоні, не вмішається улиця і чи її інтервенция не перекреслить випадково всіх наших рахунків? (Голос справа: "Версайський аргумент"). **Не пора говорити про Версай, коли держава трішить і гине".**

В міністерстві освіти діється також як у Сейди: ведеться партійну політику. **Найгірше виходять на тім національні меньшости...** Провадженне такої політики є моральною кривдою для Польщі...

...Коли чужинець приїде до Варшави, то перш усього чує про нього "замах". Говориться про нього всюди, на раді міністрів, в кулуарах сойму, в пресі. Визначується ріжні терміни. Терміни спокійно проминають, а з того настирливого говорення таки вкінці щось може вийти. Коли двох людий стоїть проти себе з бровнінгами й обкидує себе взаїмно лайками, то вкінці котрийсь вистрілить. Тепер істнує 9 тайних фашистських організацій (Голос з ліва: „презесі нех вставон!") Вичислю їх назви: "Поготове патріотуф, польскіх, закон фашістуф, монархістуф, конфедерація народова польска, організація рицежи орла бялего, рицеже права організація оброни жиця народовего, звйонзек мшціцелі і організація оброньсуф ойчизни.

Такому урядови, якому Вітос проводить, урядови програної і катастрофи, пониження і ганьби, не можна давати довіря.